

VI. 1945
10
SLOVENSKI

UMETNIŠKI

— KLUB —

VITOMIL ZUPAN:

ANDANTE PATETICO

POVEST O PANTERJU DINGU

VITOMIL ZUPAN:

ANDANTE PATETICO

POVEST O PANTERJU DINGU

VAS (UVOD)

VIZIJA O MOKRIH ZASTAVAH

LJUBEZENSKA PESEM

ORANJE (IDILIČNI INTERMEZZO)

RDEČE JABOLKO (EPILOG)

PRIPOVEDUJE: TOV. TIRAN JOŽE

Scena: TOV. INŽ. ARH. BRANKO SIMČIČ

Glasba: TOV. CIRIL CVETKO

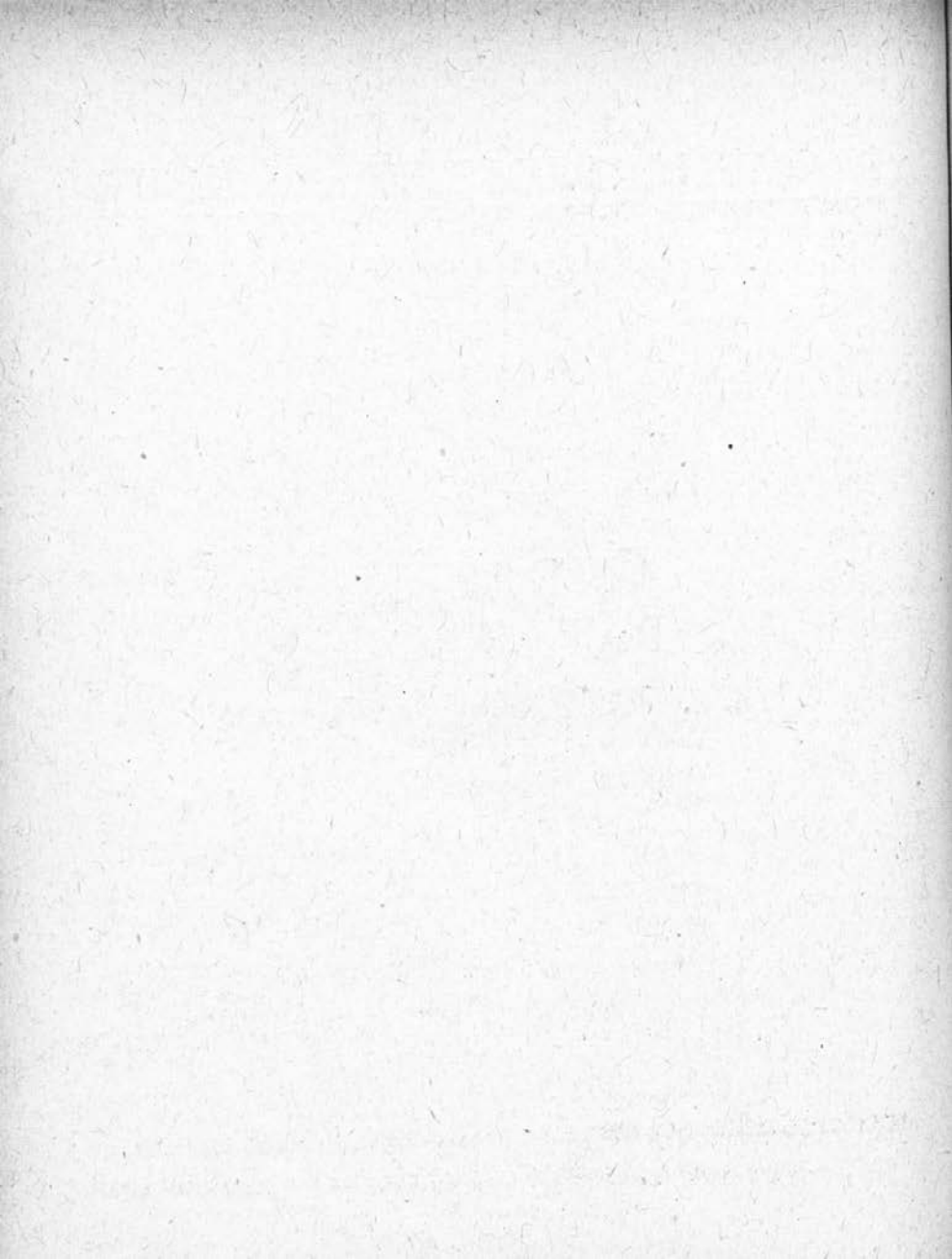
SLOVENSKI UMETNIŠKI KLUB

VITOMIL ZUPAN:

ANDANTE
PATETICO

POVEST O PANTERJU DINGU

Zupanova novela je bila napisana poleti 1944 na slovenskem osvobojenem ozemlju

Vitomil Zupan:

VIZIJA O MOKRIH ZASTAVAH

(Drugo poglavje iz novele »Andante patetico«)

Enakomerno sopenje konj, šum trave, ki jo konjske ustnice trgajo s tal, mletje živalskih čeljusti, ki žvečijo, topot kopita, ki je topo udarjalo ob tla. Sicer pa tišina. Partizani leže v senci hrastja na obronku gozda. Vroč, jasen dan. Travniki, ki se vlečejo čez hribčke v dolino so posuti z belimi marjetami. Zelena preproga, pobrizgana z sapom. Opoldansko zvonjenje v dalji. Počitek po celonočnem maršu. Puške naslonjene ob debla, puške v travi. Nahrbtniki. Zaboji z municijo. Oprtniki s tovorom sneti z mul. Ročne strojnice na dveh nogah, strmeče z razširjeno cevjo v dolino. Minomet. Mule, konji. Partizani leže, dremajo, spe, gledajo v nebo ali se pridušeno pogovarjajo. Na obronku hriba je razločiti stražo.

Dingo žveči bilko, ki je osladna. Ta okus in valovi toplega zraka, ki komaj zaznavno, a zdržema pritiskajo ob senca, ga zazibljejo v vročično omamljenost. Gleda v drevo, ki raste samo sredi travnika, spolzi s pogledom po najgostejših belih pegah marjet in se ustavi ob lastnih čevljih. Zelo so izdelani; razpokani in obtolčeni, ne bodo več dolgo zdržali. Gleda zelene italijanske ovijače, sive hlače (iz koca), pas z bombama in bereto v toku iz zelenkastega usnja. »Kajti vse to sem jaz.«

Bombe, puške, mitraljezi, fišeklije, trombloni, pasovi, municija, mule, položaj, zaklon, juriš, mine, ranjenci, ujeti Švab, mrtveci, ovijače in spet ob vsakem pasu bombe, fišeklije, revolverji. Kako se

človek tega navadi! Kakor da je bil vse življenje samo partizan. Nemška, italijanska, francoska, angleška ročna bomba. Kako navadno. Napademo, vržemo bombe, pobrizgamo z mitraljezom in nazaj! Kako to preprosto zveni.

V Cimermanovi gostilni (nasproti trgovini z železnino) sedita gospod Jaklič, sodni svetnik, in gospod Turk, uradnik prehranjevalnega urada, pri vrčku piva.

— Naši fantje delajo izvrstno, pravi gospod Jaklič. — Zavzeli so Stihovo in pobili trideset Nemcev in domobrancev.

— Radoveden sem, kje je moj fant in kakšen je zdaj, de zamišljeno Turk. — V deseti brigadi je.

Pivo je prijetno hladno. Zunaj je huda vročina.

Bombe, mine, ranjenci. Rafali mitraljezov. Mrlič, ujetniki. Prepevanje množice. Harmonika. Partizanski oficirji z zlatimi našitki.

Dingo je hipoma postal gospod Jaklič, ki pije pivo v Cimermanovi gostilni. Pogleda čevlje, ovijače, se začudi, kakor da jih vidi prvič, o bombah za pasom se nekoliko ustraši, se ozre: zijajoči minomet, ročne strojnice, osedlani konji, oboroženi partizani — vse novo, vse razburljivo, neverjetno.

— Naši fantje delajo izvrstno.

Pivo je osvežujoče; zunaj je huda vročina.

In vendar sem Dingo, partizanski komandir.

Gospod Jaklič, ali si predstavljate, kaj je to: partizanski komandir Dingo, ki se je pisal Anton Jerančič, uradnik iz Zelene jame? Dvakrat prestreljen (noga, prsi), da ne štejem neznatnejših obrizgov mine. Dve zimi v hosti. Revma in škrbine v ustih, prehlajen mehur. Na puški, ki jo je zamenjal za brzostrelko je bilo štirideset zarez. Vsak ris mrtev sovražnik. Dingo je že tretji rezal vanjo brazde. Pa kako malokdaj človek v občem pokanju ve, ali je zadel! Gospod Jaklič, vidite, kako težko si predstavljate komandirja Dinga! Če bi se zdajle pojavil pri Cimermanu bi bilo to — kaj? čudež nemara.

Mister John Smith, London, City, v tisti pisarni, domača naloga — kdo je partizanski komandir Dingo? Nezdostno vam je zagotovljeno. Ham — and — eggs? To da. Vendar ste tudi vi pripomogli, da ima Dingo angleško brzostrelko. Naša oprema je mednarodna. Mister Joe Paluca, Great Salt Lake City, Amerika, ali poznate

Vitomil Zupan

partizanskega komandirja Dinga? Urezi na puškinem kopitu vas spominjajo na divji zapad? Vraga! Mi vsi bi šli rajši domov. Brez romantike, Mr. Joe! Boj za življenje in smrt zoper motorizacijo, lakoto, umazanijo, golazen, mraz. Junak? Da bi bil Dingo junak?

Saj sem bil samo uradnik, doma iz Zelene vame v Ljubljani. Šest gimnazij. Služba. Navaden, vesel človek. V sobotah krokada (če le mogoče).

Dingo, oziroma Anton Jerančič, vstane iz postelje. Ura je sedem. Mati kuha v kuhinji kavo.

— Prinesi mi, Tone, za deset dinarjev ptičje zobí, da ne bom hodila v mesto. Noge me čedalje bolj bole.

Anton Jerančič hodi v pisarno, znaša materi potrebne reči iz mesta, se včasih nekoliko ujezi nad njo zaradi nergavosti in se pripravlja, da se poroči s tipkarico Katarino. Tipkarica Katarina? Njegova Katka. Ranjka žena. Ah, križ čez spomin! Vse je pozabljeno. Mora biti. In se torej včasih tudi nekoliko prepira z materjo. Sicer pa živi v lepem soglasju z večino ljudi. Nič posebnega. To nai bi bil komandir Dingo?

Anton Jerančič gre po Mestnem trgu. Po hudi plohi je posijalo sonce. Tlak je moker; zrak čvrst. Zelena trāmvaža se srečata in razbijata z zvonci. Mokre zastave šume v vetru, ki je pregnal oblake. Tuje zeleno-bele-rdeče zastave, kakor jih Jerančič ni še nikdar videl.

Dingo zapre oči. Valovi mlačnega zraka topo butajo ob nosnice.

Jerančič hodi po Mestnem trgu. Z vodo prepojene italijanske zastave mlaskajo v vetru, frfotajo, se s težavo skušajo dvigniti in težko padajo; dolgi pisani jeziki z obeh vrst hiš. Propad, polom, potop. Okupacija. Kako dolgo? Deset let? Sto let? Večno? Čemu bi se tedaj oženil s Katko! Čemu bi imel otroke! Čemu naj dela, čemu sploh živi!

Katka! Bolečina srca. »Prvega maja«, sem ji dejal, »si napraviva gnezdo, Katka!«

Življenje pa se je zagatilo kako reka; zamašilo se je kakor kanal. Usmradilo se je.

Oprostite, ponižno vprašam, ali je dovoljeno peti »Dekle, daj mi rož rdečih?« Rdečih? Pazite se, žlavo!

Zastave se daljšajo, ovijajo se Jerančiča.

Mrzli, mokri jeziki kakor polipove lovke. »Anton Jerančič! Pes Anton Jerančič! Preiskava! Roke gor! Pes Anton Jerančič v arest!«

Mokra tuja zastava se je zvila v vrh; obesila se je okrog vratu, neusmiljeno, gotova zmage. Groza padanja v neznanski prepad. Strah pred globokimi, črnimi vodami, polnimi vodnih ovijalk. Strah in gnus.

Poročiti se in imeti otroke? Anton Jerančič, smešno. Rajši poginiti!

Jože Tiran

Bobni razbijajo, fanfare pojo. Afrikanska džungla v Ljubljani. Marcio reale. Giovinezza. Passo romano. Bojevniki iz Abesinije. Špecialisti za manjšine.

Fanfare, fanfare! Bobni. Zastave ovijajo Antona Jerančiča, zvijajo ga, davijo. Psi Antona Jerančiča ni več. Udarec na gong.

Postal je partizan Dingo.

Poleti sta se s Katarino poročila in odšla na Mokro.

Prasket trave, ki jo mulijo konji, žvak čeliusti, topot kopit, švist konjskega repa, ki podi muhe, enakomerno sopenje; nekdo pod drevjem šepeče.

Komandir Dingo gleda navpik v nebo. Le čemu bi se človek spominjal Antona Jerančiča? Da bi vsaj kmalu krenili naprej! Gibati se! Naj poka! Zarez na puškino kopito! Premišljali bomo po vojni!

Komandant Julij se je predel z boka na bok. V spanju šepeče in miga z obrvmi. »Levo krilo — druga četa...« pravi polglasno.

Tako je! Premikati se! Levo krilo! Druga četa! Prva v zasedo! Patrolo! Bojno potrolo! Fantje, peklensko je bilo pa vroče!

Ne pa se spominjati nekega bivšega Antona Jerančiča. Dingu je lastno pravo ime skrajno dolgočasno. Anton Jerančič? Pustite me, prosim, pri miru s tem človekom. In s kakršnimi bodi spomini! Katarina? Moj bog! Katarina.

